

Artur Lenkiewicz

ORCID 0000-0003-2943-8172

Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku

DZIAŁALNOŚĆ 1 PODLASKIEJ BRYGADY OBRONY TERYTORIALNEJ A POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ BIAŁEGOSTOKU

Streszczenie

Wojska Obrony Terytorialnej, powołane jako piąty rodzaj wojsk, są najmłodszą formacją w Siłach Zbrojnych RP. Na terenie województwa podlaskiego została rozlokowana 1 Podlaska Brygada Obrony Terytorialnej im. gen. bryg. Władysława Liniarskiego ps. „Mścisław”. Terytorialny wymiar działania Brygady powiązany z terytorialnym zamieszkaniem żołnierzy WOT ma zapewnić ich szybkie użycie, dobrą orientację w terenie oraz zaangażowanie w rozwiązywaniu lokalnych problemów. Brygada ma zatem służyć społeczności lokalnej tak podczas zagrożeń militarnych, jak i niemilitarnych. Bezpieczeństwo człowiek zawsze odczuwa subiektywnie zależnie od określonych warunków zewnętrznych i jego osobistych starań. Zapewnienie odpowiednich warunków zewnętrznych jest zadaniem polityki państwa. Celem prezentowanych badań jest uzyskanie odpowiedzi na pytanie: Czy poczucie bezpieczeństwa społeczności lokalnej Białegostoku zależy od realizacji ustawowych zadań przez 1 Podlaską Brygadę Obrony Terytorialnej?

Słowa kluczowe: Wojska Obrony Terytorialnej • poczucie bezpieczeństwa • społeczność lokalna.

**ACTIVITIES OF 1st PODLASIE
TERRITORIAL DEFENCE BRIGADE
AND THE SENSE OF SECURITY OF
THE LOCAL COMMUNITY OF BIAŁYSTOK**

Abstract

The Territorial Defence Forces (WOT), established as the fifth single service, is the youngest formation in the Polish Armed Forces. The 1st Podlasie Territorial Defense Brigade named after General Władysław Liniarski (nom de guerre “Mścisław”) was deployed on the territory of Podlaskie Voivodeship. The territorial dimension of the Brigade’s activity, connected with WOT soldiers’ place of residence, is to ensure their quick use, good knowledge of the ground and involvement in solving local problems. Therefore, the Brigade is to serve the local community during both military and non-military threats. Human safety is always subjective depending on specific external conditions and their individuals’ efforts. Ensuring appropriate external conditions is a role of state policy. The aim of the research discussed in the article is to answer the question: Does the sense of security of the local community of Białystok depend on the execution of statutory tasks by the 1st Podlasie Territorial Defense Brigade?

Keywords: Territorial Defence Forces • Sense of Security • Local Community.

Wprowadzenie

Od zarania dziejów człowiek jako istota stadna, realizuje większość swoich potrzeb poprzez życie w społeczeństwie. Przynależność, rozwój, samorealizacja, szacunek to tylko kilka wskaźników miary przynależności do wspólnoty, z których niewątpliwie najważniejsze jest szeroko rozumiane bezpieczeństwo. Poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania jest jednym z najważniejszych aspektów, kształtujących dobre i spokojne życie w lokalnej społeczności. Jak istotny i ważny jest to czynnik, pokazuje większość przeprowadzonych badań. Wyniki tych badań wskazują, iż połowa badanych odczuwa umiarkowany strach związany z wieloma zagrożeniami w lokalnej miejscowości.

Województwo podlaskie na północy swego regionu ma ważny geostrategiczny odcinek, którym jest przesmyk suwalski, na wschodzie na odcinku 250 km graniczy z Białorusią, a sąsiadujące na południu województwo lubelskie graniczy z Ukrainą. Z tych powodów mieszkańcy Podlasia mają prawo inaczej klasyfikować kategorie współczesnych niebezpieczeństw.

Powołanie i działalność Wojsk Obrony Terytorialnej

W obecnej sytuacji polityczno-militarnej, gdy Polska przynależy do NATO oraz Unii Europejskiej, sentencja rzymskiego pisarza i historyka: *jeśli chcesz pokoju, przygotuj się do wojny*¹ nie odzwierciedla rzeczywistych wyzwań, jakie stawia przed ludzkością rozwój informatyzacji oraz globalizacja. Dziś elity polityczne każdego kraju rozumieją, że wojska używa się nie tylko do walki, lecz także do akcji ratowniczych i zapewnienia porządku².

Wojska Obrony Terytorialnej, powołane jako piąty rodzaj wojsk, są najmłodszą formacją w Siłach Zbrojnych RP. Zasadniczym aktem normatywnym dotyczącym ich utworzenia jest Ustawa z 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw³.

¹ Publiusz Flawiusz Wegecjusz.

² W. Horyń, *Wojska obrony terytorialnej w czasie niemilitarnych zdarzeń nadzwyczajnych*, „Kwartalnik Bellona” nr 1/2019, s.44.

³ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, ustawę z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, ustawę z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, ustawę z dnia 17 grudnia 1974 r. o uposażeniu żołnierzy niezawodowych, ustawę z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, ustawę z dnia 28 września 1991 r. o lasach, ustawę z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, ustawę z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, ustawę z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, ustawę z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń spo-

Według zapisów Ustawy terytorialną służbę wojskową mogą pełnić, na ich wniosek lub za ich zgodą, osoby posiadające uregulowany stosunek do służby wojskowej, a także inne osoby niepodlegające obowiązkowi odbycia zasadniczej służby wojskowej lub przeszkolenia wojskowego, a w przypadku wprowadzenia obowiązku odbycia zasadniczej służby wojskowej, lub przeszkolenia wojskowego – także osoby podlegające temu obowiązkowi⁴. Czas trwania terytorialnej służby wojskowej wynosi od roku do sześciu lat. Kryteria przyjęcia osób w szeregi terytorialnej służby wojskowej są następujące:

- obywatelstwo polskie,
- zdolność fizyczną i psychiczną do pełnienia czynnej służby wojskowej,
- wiek co najmniej osiemnastu lat,
- brak karalności za przestępstwo umyślne,
- brak przeznaczenia do służby zastępczej,
- brak pełnienia innego rodzaju czynnej służby wojskowej lub nie posiada nadanego przydziału kryzysowego,
- brak reklamowania od obowiązku pełnienia czynnej służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny lub w przypadku nadania przydziału organizacyjno-mobilizacyjnego w formie zbiorowej listy imiennej w jednostce przewidzianej do militaryzacji,

łecznych, ustawę z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy, ustawę z dnia 23 września 1999 r. o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium, ustawę z dnia 25 maja 2001 r. o odpowiedzialności majątkowej żołnierzy, ustawę z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym, ustawę z dnia 11 kwietnia 2003 r. o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową, ustawę z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, ustawę z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, ustawę z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, ustawę z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego oraz ustawę z dnia 9 października 2009 r. o dyscyplinie wojskowej.

⁴ Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2016 poz. 2138).

- wykształcenie:
 - co najmniej wyższe – w przypadku pełnienia służby na stanowisku służbowym w korpusie oficerów,
 - co najmniej średnie – w przypadku pełnienia służby na stanowisku służbowym w korpusie podoficerów,
 - co najmniej podstawowe – w przypadku pełnienia służby na stanowisku służbowym w korpusie szeregowych.

Każdy kto chce zostać żołnierzem terytorialnej służby wojskowej, musi najpierw przejść przez szkolenie podstawowe. Szkolenie to jest skierowane zarówno do osób, które jeszcze nie miały do czynienia ze służbą, jak i do tych, które miały już okazję poznać jej specyfikę. Dlatego różni się ono zakresem przygotowania i okresem trwania. Szkolenie podstawowe, skierowane do osób, które nie miały do czynienia ze służbą wojskową, nazywane popularnie w WOT *szesnastką*⁵ ma charakter szkolenia wstępnego, którego celem jest wdrożenie ochotnika do służby w komponencie terytorialnym SZ RP⁶.

Po krótkim, lecz intensywnym szkoleniu, gdy terytorials⁷ nabejdzie już podstawowe umiejętności taktyczne i strzeleckie, składa uroczystą przysięgę wojskową, której tekst, wyraża *clou* każdego żołnierza:

*„Ja żołnierz Wojska Polskiego przysięgam
służyć wiernie Rzeczypospolitej Polskiej,
bronić jej niepodległości i granic.*

*Stać na straży Konstytucji, strzec honoru żołnierza polskiego,
sztandaru wojskowego bronić.*

*Za sprawę mojej Ojczyzny, w potrzebie krwi własnej
ani życia nie szczędzić.*

Tak mi dopomóż Bóg⁸.

Proces budowania oraz koncepcja dyslokacji Brygad Obrony Terytorialnej, odpowiadają funkcjom oraz zadaniom WOT w strate-

⁵ Podstawowe szesnastodniowe szkolenie kandydatów na żołnierzy WOT.

⁶ <https://terytorials.wp.mil.pl/szkolenie-warianty> [27.12.2019].

⁷ Potocznie w wojskowym środowisku, żołnierz pełniący terytorialną służbę wojskową.

⁸ Ustawa z dnia 3 października 1992 r. o przysiędze wojskowej (Dz.U. 1992 nr 77 poz. 386).

gii obronnej Polski. Wynika z nich, że formacja ta powinna prowadzić walkę samodzielnie, wspierać wojska operacyjne oraz udzielać pomocy ludności lokalnej w czasie działań ewakuacyjno-ratunkowych i porządkowych.

Dla WOT terytorialność, czyli bezpieczeństwo lokalnych społeczności, to dobro nadrzędne, zgodnie z którym Brygady Obrony Terytorialnej utworzono w każdym województwie. Struktura WOT obejmuje 17 Brygad, po jednej w każdym województwie, z czego dwie w województwie mazowieckim. Brygady przyjęły nazwy od województw, w których stacjonują.

Elementem mającym wpływ na bezpieczeństwo lokalnej społeczności jest działalność organów administracji publicznej, która polega między innymi na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych, usuwaniu ich skutków oraz odtwarzaniu zasobów i infrastruktury krytycznej znana jako zarządzanie kryzysowe⁹. Wykorzystanie Sił Zbrojnych w celu udzielenia władzom cywilnym wsparcia na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa obywatelom państwa jest jednym z podstawowych elementów organizacji bezpieczeństwa narodowego. Dzieje się tak zwłaszcza w sytuacjach, kiedy powołane konstytucyjnie służby i instytucje nie są w stanie samodzielnie realizować postawionych przed nimi zadań, zwłaszcza, gdy do określonych zagrożeń dochodzi w sposób nagły i gwałtowny. Czasami także dochodzi do użycia wojska w sytuacji, gdy inne siły nie są w stanie sprostać oczekującym je zadaniom, a czasami nawet nie są w stanie ich wykonać¹⁰. Zadania oddziałów Sił Zbrojnych RP, stosownie do ich specjalistycznego przygotowania zostały sprecyzowane jako¹¹:

- współdziałanie w monitorowaniu zagrożeń;

⁹ Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. z 2019 r. poz.1398).

¹⁰ A. Zapałowski, *Rola Sił Zbrojnych RP w zapewnieniu bezpieczeństwa wewnętrznego* [w:] „*Studia wschodnie: polityka – gospodarka – bezpieczeństwo*” M. Hudzikowski, A. Zapałowski (red.), Częstochowa 2014, s. 9.

¹¹ Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. z 2019 r. poz.1398).

- wykonywanie zadań związanych z oceną skutków zjawisk zaistniałych na obszarze występowania zagrożeń;
- wykonywanie zadań poszukiwawczo-ratowniczych;
- ewakuowanie poszkodowanej ludności i mienia;
- wykonywanie zadań mających na celu przygotowanie warunków do czasowego przebywania ewakuowanej ludności w wyznaczonych miejscach;
- współudział w ochronie mienia pozostawionego na obszarze występowania zagrożeń;
- izolowanie obszaru występowania zagrożeń lub miejsca prowadzenia akcji ratowniczej;
- wykonywanie prac zabezpieczających, ratowniczych i ewakuacyjnych przy zagrożonych obiektach budowlanych i zabrytkach;
- prowadzenie prac wymagających użycia specjalistycznego sprzętu technicznego lub materiałów wybuchowych będących w zasobach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- usuwanie materiałów niebezpiecznych i ich unieszkodliwianie, z wykorzystaniem sił i środków będących na wyposażeniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- likwidowanie skażeń chemicznych oraz skażeń i zakażeń biologicznych;
- usuwanie skażeń promieniotwórczych;
- wykonywanie zadań związanych z naprawą i odbudową infrastruktury technicznej;
- współudział w zapewnieniu przejezdności szlaków komunikacyjnych;
- udzielanie pomocy medycznej i wykonywanie zadań sanitarnohigienicznych
- i przeciwepidemicznych.

W polskim porządku prawnym znajdują się trzy stany nadzwyczajne¹²: stan wojenny, stanu wyjątkowy oraz stan klęski ży-

¹² Działania podjęte w wyniku wprowadzenia stanu nadzwyczajnego muszą odpowiadać stopniowi zagrożenia. Zasady działania organów władzy publicznej oraz zakres, w jakim mogą zostać ograniczone prawa i wolności obywatelskie w czasie trwania poszczególnych stanów nadzwyczajnych powinna określać ustawa.

wiołowej, które mogą być wprowadzone w sytuacjach szczególnych zagrożeń, jeżeli zwykle środki konstytucyjne są niewystarczające¹³. W każdym z trzech stanów funkcjonowania państwa głównym oraz priorytetowym celem WOT jest udzielenie fachowego wsparcia terenowym organom administracji państwowej i samorządowej. Podczas niemilitarnych zdarzeń nadzwyczajnych pierwszorzutowym zadaniem WOT, jest ukierunkowanie działalności, zgodnie z fazami reagowania kryzysowego, na zapobieganie bądź przeciwdziałanie tym zdarzeniom oraz minimalizowanie i usuwanie ich skutków.

1 Podlaska Brygada Obrony Terytorialnej

1 Podlaska Brygada Obrony Terytorialnej im. gen. bryg. Władysława Liniarskiego ps. „Mścisław” została powołana w pierwszym etapie tworzenia Wojsk Obrony Terytorialnej. Jej stałym rejonem odpowiedzialności jest województwo podlaskie. W skład brygady wchodzi cztery bataliony lekkiej piechoty (blp): 11 blp z siedzibą w Białymstoku, 12 blp w Suwałkach, 13 blp w Łomży oraz 14 blp z siedzibą w Hajnówce¹⁴. 12 sierpnia 2016 roku na dowódcę brygady wyznaczono płk Sławomira Kocanowskiego. Decyzją Nr 49/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 1 marca 2017 r. w sprawie przejęcia dziedzictwa tradycji, przyjęcia wyróżniającej nazwy i nadania imienia patrona 1. Brygadzie Obrony Terytorialnej brygada przyjmuje wyróżniającą nazwę „Podlaska” oraz otrzymała imię płk. Władysława Liniarskiego¹⁵, ps. „Mścisław”. 27 września 2019 roku Dowódca 1 Podlaskiej Brygady Obrony Terytorialnej odebrał z rąk zwierzchnika Sił Zbrojnych, sztandar wojskowy (Rycina 1).

¹³ Art. 228. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483).

¹⁴ <https://wszwbialystok.wp.mil.pl/pl/pages/informacje-ogolne-2017-1-27-8/> [07.01.2020].

¹⁵ Władysław Liniarski, ps. Mścisław – pułkownik Wojska Polskiego, od 1940 do 1945 komendant Obszaru Białystok i komendant Okręgu Białystok Związku Walki Zbrojnej oraz komendant Białostockiego Okręgu AK, od stycznia 1945 komendant Białostockiego Okręgu AKO. Więzień stalinowski.

Rycina 1. Sztandar 1 Podlaskiej Brygady Obrony Terytorialnej

Źródło: Mat. prasowe 1 Podlaska Brygada Obrony Terytorialnej im. gen. bryg. Władysława Liniarskiego ps. „Mścisław”.

Uroczystość wręczenia sztandaru 1 Podlaskiej Brygadzie OT miała miejsce w Warszawie przed Grobem Nieznanego Żołnierza. Ceremonia odbyła się w 80. rocznicę powstania Polskiego Państwa Podziemnego, w dniu święta Wojsk Obrony Terytorialnej¹⁶. Decyzją Nr 98/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 17 maja 2017 r. została wprowadzona odznaka pamiątkowa (Rycina 2), zwaną dalej „odznaką”, 1 Podlaskiej Brygady Obrony Terytorialnej im. płk. Władysława Liniarskiego, ps. „Mścisław”.

Rycina 2. Odznaka pamiątkowa 1 Podlaskiej Brygady Obrony Terytorialnej

Źródło: Mat. prasowe 1 Podlaska Brygada Obrony Terytorialnej im. gen. bryg. Władysława Liniarskiego ps. „Mścisław”.

¹⁶ <https://media.terytorialsi.wp.mil.pl/informacje/463515/sztandar-dla-1-podlaskiej-brygady-ot> [08.01.2020].

Odznaka jest trzyczęściowa. Pierwszą część stanowi wieniec laurowy w kolorze oksydowanego złota. Drugą część stanowi krzyż kawalerski, nałożony na wieniec laurowy. Ramiona krzyża są pokryte białą emalią z bordiurą w kolorze oksydowanego złota. Trzecią część odznaki stanowi ryngraf w kolorze oksydowanego złota, z wizerunkiem Matki Boskiej Ostrobramskiej na tle orła w koronie - symbol noszony przez żołnierzy podziemia niepodległościowego. Ryngraf jest umieszczony w centralnej części krzyża. Na górnym ramieniu krzyża znajduje się herb województwa podlaskiego - nawiązujący do miejsca stacjonowania 1 Podlaskiej Brygady Obrony Terytorialnej im. płk. Władysława Liniarskiego ps. „Mścisław”, zwanej dalej „1 PBOT”. Na dolnym ramieniu umieszczony jest monogram liter „WL” - inicjał płk. Władysława Liniarskiego, ps. „Mścisław” - patrona 1 PBOT. Na lewym ramieniu krzyża znajduje się napis „1 PB”, a na prawym litery „OT” - skrót pełnej nazwy 1 PBOT. Litery są wykonane w barwie oksydowanego złota¹⁷.

1 Podlaska Brygada Obrony Terytorialnej na obszarze stałego rejonu odpowiedzialności¹⁸ realizuje wiele różnych zadań, które odnoszą się do czasu ewentualnego konfliktu zbrojnego, kryzysu i pokoju.

W czasie wojny Wojska Obrony Terytorialnej są przeznaczone do wspierania i zapewnienia swobody działania wojsk operacyjnych oraz wykonywania lokalnych zadań obronnych w ścisłym współdziałaniu z niemilitarnymi ogniwami struktury państwowej¹⁹. Wojska Obrony Terytorialnej²⁰ są elementem obrony narodowej. 1 Podlaska Brygada OT organizuje obronę lub pomoc przemieszczając się w skali lokalnej z reguły gminnej bądź powiatowej. Wykorzystanie walorów obronnych obszaru województwa podlaskiego, do którego ze swej natury obrona terytorialna jest przywiązana, umożliwia obniżenie kosztów obrony i utrzymania ważnych obiektów

¹⁷ https://www.jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1003&Itemid=29 [08.01.2020].

¹⁸ SRO - stałe rejon odpowiedzialności dla brygad OT wytyczają granice województw w których stacjonują.

¹⁹ Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów 4 stycznia 2000r.

²⁰ R. Jakubczak, R. M. Martowski, *Powszechna obrona terytorialna w cyberobronie i agresji hybrydowej*, Warszawa 2017, s.129-152.

tów oraz jest czynnikiem decydującym o wykonaniu zadań ukierunkowanych na zniechęcenie lub powstrzymanie potencjalnego agresora w czasie bezpośrednich działań zbrojnych (wojennych)²¹. Poza wsparciem wojsk operacyjnych oraz prowadzeniem działań obronnych Brygada ma przeprowadzać akcje przeciwdywersyjne oraz przeciwdesantowe.

W czasie kryzysu, czyli w sytuacji zagrożeń niemilitarnych zadaniem 1 PBOT jest wspieranie i pomaganie lokalnym społecznościom, reagując stosownie do zagrożeń poprzez:

- zapobieganie i przeciwdziałanie zagrożeniom (w tym migracyjnym),
- usuwanie skutków kryzysu oraz przywracanie stanu sprzed jego wystąpienia,
- prowadzenie działań informacyjnych,
- wsparcie działań antyterrorystycznych.

W czasie pokoju, działalność bieżąca 1 PBOT jest ukierunkowana na szkolenia i ćwiczenia przygotowujące do wszystkich działań taktycznych przewidywanych do prowadzenia w czasie wojny i kryzysu oraz wsparcie terenowych organów administracji rządowej i samorządów oraz społeczeństwa przy realizacji działań w ramach systemu zarządzania kryzysowego. W tym zakresie 1 PBOT przeprowadziła na przykład w różnych powiatach warsztaty PARASOL²².

W ramach projektu PARASOL samorządowcy zapoznawali się m.in. z procedurami, możliwościami, ale też potencjałem jaki 1 PBOT utrzymuje w Systemie Zarządzania Kryzysowego MON. Elementem warsztatów była prezentacja modułu zadaniowego, czyli zespołu pojazdów, sprzętu i wyposażenia, który może zostać użyty w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej. Składa się on m.in. z samochodów ciężarowo-terenowych, quadów, cysterny do przewozu wody pitnej, pił spalinowych i agregatów prądotwórczych. W zależności od potrzeb moduł może być uzupełniany o dodat-

²¹ W. Horyń, *Wojska obrony terytorialnej w czasie niemilitarnych zdarzeń nadzwyczajnych*, „Kwartalnik Bellona” nr 1/2019, s. 49–50.

²² „PARASOL” – projekt mający na celu przygotowanie administracji cywilnej, służb i inspekcji do współdziałania z Wojskami Obrony Terytorialnej w zakresie wsparcia lokalnych społeczności w sytuacjach kryzysowych.

kowy sprzęt, a jego elementy składowe mają zapewnić działanie niezależnie od warunków pogodowych, w dzień i w nocy. 1 PBOT utrzymuje w całodobowej gotowości Zespół Oceny Wsparcia, którego głównym zadaniem – w przypadku wystąpienia zagrożenia – jest ocena sytuacji, nawiązanie współpracy z administracją cywilną i wojskową oraz oszacowanie potrzeby użycia sił i środków z zasobów Sił Zbrojnych RP. Dzięki terytorialnemu charakterowi WOT, Zespół może być jednym z pierwszych na miejscu zdarzenia i przygotować warunki do jak najszybszego wejścia modułu zadaniowego do akcji. Kolejnym elementem systemu jest Zespół Wsparcia Odbudowy wypełniający niszę, która dziś powstaje po tym, jak siły i środki użyte w sytuacji kryzysowej, kończą swoje działanie. Już po minięciu bezpośredniego zagrożenia zespół WOT bierze udział w przywracaniu normalnego funkcjonowania na terenach objętych skutkami kryzysu²³.

W czasie pokoju 1 PBOT realizuje przedsięwzięcia patriotyczno-wychowawczych takie jak:

- inspirowanie i wspieranie istniejących organizacji pozarządowych o charakterze patriotyczno-obronnym oraz prowadzących działalność w obszarze bezpieczeństwa i obronności państwa;
- współudział w powszechnym wychowaniu patriotycznym i obywatelskim dzieci i młodzieży;
- pielęgnacja i kontynuacja miejscowych tradycji niepodległościowych, wojskowych i społecznych;
- współudział przy tworzeniu miejscowych więzi społecznych i obywatelskich oraz współodpowiedzialność za bezpieczeństwo miejscowych społeczności.

Terytorialny wymiar działania powiązany z terytorialnym zamieszkaniami żołnierzy WOT ma zapewnić ich szybkie użycie, dobrą orientację w terenie oraz zaangażowanie w rozwiązywaniu lokalnych problemów. Tym samym WOT z jednej strony powiększa potencjał obronny Polski, z drugiej zaś zwiększa zdolności reago-

²³ <http://podlasie24.pl/bielsk-podl./region/parasol-wot-nad-poludniowym-podlasiem-2979e.html> [07.01.2020].

wania na zagrożenia naturalne i katastrofy przemysłowe. Służyć zatem ma społeczności lokalnej na terenie, której jest rozmieszczona dana jednostka²⁴.

Poczucie bezpieczeństwa

Strach przed różnorodnymi zagrożeniami oraz chęć bezpiecznej egzystencji zawsze towarzyszyły życiu każdej jednostki ludzkiej. Dziś świadomość narastającego zagrożenia wewnętrznego i zewnętrznego oraz komplikująca się sytuacja w świecie współczesnym zrodziły konieczność podniesienia rangi problematyki bezpieczeństwa²⁵. Jest to w szczególności podyktowane zacierającymi się różnicami pomiędzy bezpieczeństwem zewnętrznym i wewnętrznym, co z jednej strony jest efektem globalizacji, a z drugiej umiędzynarodowieniem przestępczości²⁶.

Termin „bezpieczeństwo” nie jest prosty do zdefiniowania. W piśmiennictwie znajduje się znaczna liczba różnych definicji. Za A. Urbankiem można uznać, iż bezpieczeństwo jest pewnym obiektywnym stanem braku czynników mogących stanowić zagrożenie, odczuwanym subiektywnie przez podmiot jako pewność istnienia i przetrwania, posiadania, funkcjonowania i rozwoju²⁷. Szwajcarski politolog Daniel Frei wskazał zależności między realnym zagrożeniem a jego postrzeganiem, kategoryzując je jako cztery stany odczuwania bezpieczeństwa przez podmiot²⁸:

- 1) stan braku bezpieczeństwa, gdy istnieje realne zagrożenie i jest ono właściwie odbierane,

²⁴ M. Strzoda, D. Szkołuda, *Wojska Obrony Terytorialnej w przeciwdziałaniu zagrożeniom lokalnym i regionalnym* [w:] *Człowiek w dobie współczesnych wyzwań i zagrożeń*, M. Jagodzińska (red.), Białystok 2020, s. 328.

²⁵ Z. Ściborek, B. Wiśniewski, R. Bolesław Kuc, A. Dawidczyk, *Bezpieczeństwo Wewnętrzne*, Podręcznik Akademicki, Toruń 2015, s. 10.

²⁶ Ibidem.

²⁷ A. Urbanek, *Współczesne aspekty bezpieczeństwa wewnętrznego państwa* [w:] *Bezpieczeństwo ludności województwa podlaskiego*, A. Urbanek (red.), Białystok 2014, s. 220.

²⁸ D. Frei, Sicherheit, *Grundfragen der Weltpolitik*, Stuttgart 1977, s. 17–21.

- 2) stan obsesji, gdy małe zagrożenie (lub wątpliwe) jest odbierane jako duże,
- 3) stan fałszywego bezpieczeństwa, gdy realne zagrożenie jest odbierane jako nieistniejące,
- 4) stan bezpieczeństwa, gdy niewystępujące zagrożenie jest odbierane prawidłowo.

Zatem, jako że *bezpieczeństwo jest fundamentem wszystkiego co czynimy*²⁹, można zgodzić się, iż jest to:

- przywilej;
- stan obiektywny braku różnych zagrożeń podmiotów lub subiektywny jako poczucie zagrożenia lub jego brak;
- potrzeba i wartość jednostki i zbiorowości;
- ciągły proces jako cel działania w zapewnieniu bezpieczeństwa przed różnymi zagrożeniami.

Ważniejszym od samego bezpieczeństwa jest aspekt jego odczuwania tzw. „*poczucie bezpieczeństwa*”. Zawiera ono wiążące się ze sobą poczucie stabilności i trwałości określonego korzystnego stanu, odczucie braku zagrożenia wewnętrznego lub zewnętrznego oraz doznawanie pewności i spokoju w codziennym bytowaniu, a także ufności i zaufania do przyszłości³⁰. Odczuwanie bezpieczeństwa jest zawsze wartością subiektywną. Oznacza bytowanie w stanie poczucia bezpieczeństwa, spokoju, ufności i zaufania. Człowiek zawsze będzie się sytuował pomiędzy bezpieczeństwem i niebezpieczeństwem, jego poczucie bezpieczeństwa będzie większe lub mniejsze co jest zależne zarówno od określonych warunków zewnętrznych, jak i od jego osobistych starań³¹. Każdy obywatel ma prawo do poczucia bezpieczeństwa w Państwie, w którym żyje. Zapewnienie bezpieczeństwa zewnętrznego jest naczelnym zadaniem polityki zagranicznej państwa, zaś celem narodowej po-

²⁹ Słowa jednego z architektów światowej polityki odprężenia, przemawiającego w Londyńskim Międzynarodowym Instytucie Studiów Strategicznych – Henry Kissingera.

³⁰ Cz. Maj, *Bezpieczeństwo* [w:] *Encyklopedia politologii*, t. 1: Teoria polityki, Kraków 1999, s. 42–43.

³¹ J. Szmyd, *Poczucie bezpieczeństwa jako wartość społeczna, etyczna i egzystencjalna. Rozważania podstawowe*, „Państwo i Społeczeństwo” nr 2/2014 s. 17.

lityki bezpieczeństwa jest ochrona państwa i społeczeństwa przed zagrożeniami wewnętrznymi³².

Dziś z powodu zmiany charakteru współczesnych zagrożeń polityka bezpieczeństwa została rozszerzona o działania wyprzedzające. Przyczyniła się do tego globalizacja, która wykreowała szereg jakościowo nowych zagrożeń. W głównej mierze chodzi tu o terroryzm, zorganizowaną przestępczość, niekontrolowane migracje ludności, przejawy skrajnego fundamentalizmu, lecz również nowe zjawisko, jakim są korporacje ponadnarodowe lub organizacje pozarządowe, które wywierają ogromny nacisk na politykę bezpieczeństwa wielu państw na świecie. Obecnie trudno jest wyznaczyć granice pomiędzy zagrożeniami zewnętrznymi a wewnętrznymi państwa, a „zagrożenia asymetryczne” stają się internacjonalistyczne. Karl Jaspers uważa, że szeroko rozumiana modernizacja technologiczna wyznacza globalny charakter współczesnej epoki, co w konsekwencji oznacza, że nie istnieje już żadne „zewnątrz”, bowiem wszystko stało się „wewnętrzne”³³.

Spoleczność lokalna Białegostoku

Miasto Białystok jest usytuowane w zachodniej części makroregionu Wysoczyzny Białostockiej, na Nizinie Podlaskiej, nad rzeką Białą (lewy dopływ Supraśli). Obszar zajęty przez miasto charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu. Na północy i wschodzie Białegostoku tereny faliste przechodzą w falisto-pagórkowate, a wysokość na obu obszarach waha się od 120 do 170 m n. p. m.³⁴.

Białystok jako stolica i największe miasto województwa podlaskiego (10213 hektarów³⁵), plasuje się w czołówce miast pod wzglę-

³² A. Ciupiński, *Doktrynalne i instytucjonalne przesłanki bezpieczeństwa kooperacyjnego*, [w:] *Bezpieczeństwo zewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej*, T. Jemioła, K. Malak (red.), s. 93.

³³ K. Jaspers, *O źródle i celu historii*, Kęty 2006, s. 194.

³⁴ http://www.info.bialystok.pl/info/in_o/obiekt.php [26.02.2020].

³⁵ https://pl.wikipedia.org/wiki/Dane_statystyczne_o_miastach_w_Polsce [26.02.2020].

dem gęstości zaludnienia w Polsce. Według stanu z końca 2018 r., w Białymstoku mieszka 297459 osób (o 171 osób więcej niż w końcu poprzedniego roku), z tego 139621 mężczyzn i 157838 kobiet. Stanowiło to 1/4 ogólnej liczby mieszkańców województwa podlaskiego. Średnia gęstość zaludnienia, tj. liczba osób przypadająca na 1 km² powierzchni ogólnej to 2913 i była nieco (o 2 osoby na 1 km²) większa niż rok wcześniej³⁶.

Miasto jest położone na obszarze tzw. *Zielonych Płuc Polski*³⁷, a 32% jego powierzchni to tereny zielone (parki, skwery oraz 1400 ha lasów). W granicach białostockiej aglomeracji znajdują się dwa rezerwaty przyrody o łącznej powierzchni ok. 106 ha, będące pozostałościami Puszczy Knyszyńskiej oraz część Narwiańskiego Parku Narodowego.

Dziś Białystok obok Lublina i Rzeszowa jest najważniejszym ośrodkiem kulturalnym i uniwersyteckim we wschodniej Polsce. Mieści się tu wiele szkół wyższych, w których w systemie dziennym, wieczorowym i zaocznym kształci się około 45 tys. studentów. Wiodącymi branżami w gospodarce miasta Białegostoku są przemysł maszynowy, elektromaszynowy, elektrotechniczny, spożywczy i tekstylno-bielizniarski.

Coraz większą rolę odgrywa dynamicznie rozwijający się przemysł i usługi wysokich technologii, który obejmuje produkcję specjalistycznego sprzętu medycznego, elektronikę, technologie informatyczne i automatykę sterowaną³⁸. W Białymstoku na 1000 mieszkańców pracuje 291 osób. Jest to znacznie więcej od wartości dla całego województwa podlaskiego oraz znacznie więcej niż

³⁶ Urząd Statystyczny w Białymstoku, Sytuacja społeczno-gospodarcza Białegostoku w 2018 r., Białystok 2019, s. 15.

³⁷ Zielone Płuca Polski (ZPP) – unikatowe przyrodniczo tereny znajdujące się w północno-wschodniej części Polski. Obszar ZPP graniczy od północy z obwodem kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej, od wschodu z Litwą i Białorusią, południowa granica przebiega przez województwo mazowieckie nieco na północ od Warszawy, Siedlec i Płocka, a zachodnia przez województwo kujawsko-pomorskie, obejmując m.in. Toruń oraz przez województwo pomorskie, obejmując część powiatu malborskiego i nowodworskiego.

³⁸ https://www.bialystok.pl/pl/dla_biznesu/bialystok_w_liczbach/profil-gospodarczy-miasta.html [26.02.2020].

wartość dla Polski. 55,9% wszystkich pracujących stanowią kobiety, a 44,1% mężczyźni³⁹.

Dzisiaj, tak jak przed wiekami, wiele zagrożeń dla bezpieczeństwa ludności Podlasia a w tym Białegostoku wynika z jego położenia geograficznego⁴⁰. Ze względu na bliskie usytuowanie w stosunku do granic z Rosją, Litwą i Białorusią, miasto jest ośrodkiem handlu ze wschodem. Miasto jest dużym węzłem komunikacyjnym, którego oś stanowi linia kolejowa łącząca Warszawę z Wilnem⁴¹. Przez Białystok przebiega jeden z ważniejszych szlaków tranzytowych z Europy Środkowej na wschód⁴².

Dzięki swej specyficznej lokalizacji geograficznej Białystok stał się prawdziwym tygłem kulturowym – jest zamieszkiwany przez mniejszości: białoruską, rosyjską, romską, tatarską i ukraińską. To największe skupisko prawosławnych w Polsce, swoje organizacje posiadają tu także protestanci, muzułmanie i buddyści.

Własne badania ankietowe

Ważnymi czynnikami odpowiadającymi za bezpieczeństwo w miejscu zamieszkania jest przynależność i integracja ze społecznością lokalną, rozwój, samorealizacja, szacunek oraz świadomość istnienia potencjalnych zagrożeń w otoczeniu. W celu zapewnienia szeroko rozumianego bezpieczeństwa, swoje ustawowe zadania realizują różnego rodzaju służby, takie jak: Policja, Straż Graniczna, Państwowa Straż Pożarna. Do grup odpowiadających za zapewnienie bezpieczeństwa należy też 1 Podlaska Brygada Obrony Terytorialnej.

³⁹ <https://www.polskawliczbach.pl/Bialystok#rynek-pracy>[26.02.2020].

⁴⁰ G. Kędzierska, *Bezpieczeństwo ludności na terenie województwa podlaskiego* [w:] *Bezpieczeństwo ludności województwa podlaskiego*, A. Urbanek (red.), Białystok 2014, s. 340.

⁴¹ W obecnych granicach Polski linie kolejowe, które stanowiły część dawniej Koleji Warszawsko-Petersburskiej to: linia kolejowa nr 6, 21 i 57 - wszystkie na całym swym przebiegu.

⁴² Droga ekspresowa S-8 Warszawa - Białystok, droga krajowa nr 19 granica (Białoruś) Kuźnica - Białystok - Barwinek granica (Słowacja), droga krajowa nr 65 granica (Rosja) Gołdap - Białystok - Bobrowniki granica (Białoruś), droga krajowa nr 8 granica (Czechy) Kudowa-Zdrój - Białystok - Budzisko granica (Litwa).

Celem badań jest uzyskanie odpowiedzi na pytanie: *Czy poczucie bezpieczeństwa społeczności lokalnej Białegostoku zależy od realizacji ustawowych zadań przez 1 Podlaską Brygadę Obrony Terytorialnej?*

Hipoteza: poczucie bezpieczeństwa społeczności lokalnej Białegostoku jest zależne od realizacji ustawowych zadań przez 1 Podlaską Brygadę Obrony Terytorialnej.

Do rozwiązania problemu badawczego zastosowano metodę badań ankietowych. Ankieta to metoda pośredniego zdobywania informacji poprzez pytania stawiane wybranym osobom za pośrednictwem drukowanej listy pytań, którą potocznie zwie się kwestionariuszem⁴³.

W celu uzyskania informacji na temat zależności poczucia bezpieczeństwa społeczności lokalnej Białegostoku od realizacji ustawowych zadań 1 Podlaskiej Brygady Obrony Terytorialnej wykorzystano kwestionariusz ankiety zawierający pytania zamknięte. Podczas konstruowania kwestionariusza korzystano z literatury przedmiotu dotyczącej poczucia bezpieczeństwa oraz z aktów prawnych opisujących ustawowe zadania Wojsk Obrony Terytorialnych. Czynniki mającymi wpływ na powstanie kwestionariusza były również własne obserwacje oraz rozmowy z rodziną i znajomymi. Kwestionariusz składa się z 9 pytań. Ankietowanie przeprowadzono w kwietniu 2020 roku poprzez umieszczenie kwestionariusza na stronie internetowej.

W badaniu wzięło udział 60 mieszkańców Białegostoku. W tej grupie 51,7% (31 osób) stanowiły kobiety, zaś mężczyźni to 29 respondentów (48,3%) (Tabela 1).

Tabela 1. Płeć respondentów

Lp.	Płeć	Liczba respondentów	Udział respondentów w %
1.	Kobieta	31	51,7
2.	Mężczyzna	29	48,3
	Razem	60	100,0

Źródło: Badania własne.

⁴³ W. Zaczyński, *Praca badawcza nauczyciela*, Warszawa 1995, s. 146.

Większą część respondentów stanowiły osoby od 31 do 40 roku życia – 50% (30 osób). W wieku od 18 do 30 roku życia było 22 respondentów (36,7%). Pośród całej populacji badanych było 6 osób (10%) w wieku od 41 do 50 roku życia. Po jednej osobie (po 1,7%) odnotowano w grupach wiekowych: od 51 do 60 roku życia i w wieku 61 lat i powyżej (Tabela 2).

Tabela 2. Wiek respondentów

Lp.	Wiek	Liczba respondentów	Udział respondentów w %
1.	18–30	22	36,7
2.	31–40	30	50,0
3.	41–50	6	10,0
4.	51–60	1	1,7
5.	61 i więcej	1	1,7
	Razem	60	100,0

Źródło: Badania własne.

W całej populacji badanych najliczniejszą grupą były osoby mające wykształcenie średnie – 30 osób, czyli 50%. Następnie z niewiele mniejszym udziałem procentowym były osoby z wykształceniem wyższym, które stanowiły 46,7% respondentów (28 osób). Wśród respondentów były jedynie dwie osoby z wykształceniem podstawowym (Tabela 3).

Tabela 3. Wykształcenie respondentów

Lp.	Wykształcenie	Liczba respondentów	Udział respondentów w %
1.	Podstawowe	2	3,3
2.	Średnie	30	50,0
3.	Wyższe	28	46,7
	Razem	60	100,0

Źródło: Badania własne.

W badaniu wzięło udział 12 studentów/uczniów, stanowiąc 20% całej populacji respondentów. Po 11 osób (po 18,3%) spośród badanych to osoby pracujące jako pracownik biurowy lub pracownik fizyczny. Wśród ankietowanych odnotowano 9 żołnierzy (15%). Kwestionariusz ankiety wypełniły 3 osoby (5%) pracujące jako pielęgniarka lub pielęgniarz. Wśród ankietowanych po 2 osoby (po 3,3%) to funkcjonariusze Policji oraz kierowcy zawodowi. 2 osoby, które wzięły udział w badaniu są bezrobotne. Wśród innych zawodów wykonywanych przez respondentów znalazły się: osoba prowadząca jednoosobową działalność gospodarczą, pracownik pomocy społecznej, funkcjonariusz służby więziennej, historyk, nauczyciel, mechanik oraz pracownik Krajowej Administracji Skarbowej (Tabela 4).

Tabela 4. Zawód respondentów

Lp.	Wykonywany zawód	Liczba respondentów	Udział respondentów w %
1.	Żołnierz	9	15,0
2.	Funkcjonariusz Policji	2	3,3
3.	Funkcjonariusz Straży Granicznej	1	1,7
4.	Funkcjonariusz Straży Pożarnej	-	-
5.	Lekarz	-	-
6.	Pielęgniarka / pielęgniarz	3	5,0
7.	Pracownik biurowy	11	18,3
8.	Praca fizyczna	11	18,3
9.	Kierowca zawodowy	2	3,3
10.	Student / uczeń	12	20,0
11.	Bezrobotny	2	3,3
12.	Inne	7	11,7
	Razem	60	100,0

Źródło: Badania własne.

W charakterystyce respondentów wystąpiła też cecha: liczba dzieci respondenta. Ta informacja jest dla autora istotna, ponieważ może ona wpływać na postrzeganie bezpieczeństwa. Wśród badanych 20 osób (33,3%) ma dwoje dzieci. 25% (15 osób) to respondenci mający jedno dziecko. 7 osób (11,7%) z całej populacji badanych to rodzice trójki dzieci. 5 i więcej dzieci wśród badanych mają 3 osoby, zaś jedna osoba ma czwórkę dzieci. 14 osób wśród ankietowanych to osoby nie mające dzieci (Tabela 5).

Tabela 5. Liczba dzieci w domostwie

Lp.	Liczba dzieci	Liczba respondentów	Udział respondentów w %
1.	Brak	14	23,3
2.	1	15	25,0
3.	2	20	33,3
4.	3	7	11,7
5.	4	1	1,7
6.	5 i więcej	3	5,0
	Razem	60	100,0

Źródło: Badania własne.

Analiza wyników ankiety

Wyniki ankietowania opracowano statystycznie. Uzyskane dane przedstawiono w tabelach prezentując liczby bezwzględne oraz udziały procentowe poszczególnych odpowiedzi.

Tabela 6. Czy uważa Pan/Pani, że w Białymstoku żyje się bezpiecznie?

Lp.	Proponowane odpowiedzi	Liczba wskazań	Udział respondentów w %
1.	Zdecydowanie tak	18	30,0
2.	Tak	40	66,7
3.	Nie	-	-

4.	Zdecydowanie nie	-	-
5.	Nie wiem	2	3,3
6.	Nie mam zdania	-	-
	Razem	60	100,0

Źródło: Badania własne.

Większość osób biorących udział w badaniu jest zdania, że w Białymstoku żyje się bezpiecznie. Aż 66,7% (40 osób) jest na „tak”, zaś 30% badanych (18 osób) uważa, że Białystok jest nawet „zdecydowanie” bezpiecznym miastem. Jedynie 2 osoby nie wiedzą, czy Białystok jest bezpiecznym miejscem do życia. Dla żadnej z osób biorących udział w badaniu życie w Białymstoku jest niebezpieczne (Tabela 6).

34 osoby (56,7%) ocenę stanu bezpieczeństwa w Białymstoku opierają na obserwacji. 40% ankietowanych (24 osoby) diagnozę stanu bezpieczeństwa stawiają na podstawie własnych doświadczeń. Dla jednej osoby wyznacznikiem w tej kwestii jest opinia rodziny. Wśród ankietowanych także jedna osoba dokonuje oceny stanu bezpieczeństwa w Białymstoku na podstawie danych na temat liczby popełnianych przestępstw i wykrytych sprawców w Białymstoku, co zostało zaznaczone w pozycji „inne” (Tabela 7).

Tabela 7. Na czym opiera Pan/Pani ocenę stanu bezpieczeństwa w Białymstoku?

Lp.	Proponowane odpowiedzi	Liczba wskazań	Udział respondentów w %
1.	Na własnym doświadczeniu	24	40,0
2.	Na podstawie obserwacji	34	56,7
3.	Na podstawie opinii rodziny	1	1,7
4.	Na podstawie opinii znajomych	-	-
5.	Nie mam zdania	-	-
6.	Inne	1	1,7
	Razem	60	100,0

Źródło: Badania własne.

Duża liczba ankietowanych czuje się bezpiecznie jako mieszkaniec/nka Białegostoku. 43 osoby (71,7%) opowiedziało się na „tak”, zaś 23,3% respondentów (14 osób) na „zdecydowanie tak”. Wśród badanych tylko jedna osoba nie czuje się bezpiecznie w Białymstoku, a 2 osoby nie potrafiły określić czy w swoim mieście zamieszkania czują się bezpiecznie (Tabela 8).

Tabela 8. Czy jako mieszkaniec/nka Białegostoku OSOBIŚCIE czuje się Pan/Pani bezpiecznie w swoim mieście?

Lp.	Proponowane odpowiedzi	Liczba wskazań	Udział respondentów w %
1.	Zdecydowanie tak	14	23,3
2.	Tak	43	71,7
3.	Nie	1	1,7
4.	Zdecydowanie nie	-	-
5.	Nie wiem	2	3,3
6.	Nie mam zdania	-	-
	Razem	60	100,0

Źródło: Badania własne.

W kolejnych trzech pytaniach kwestionariusza respondenci mieli możliwość zaznaczenia maksymalnie trzech odpowiedzi z proponowanych w katalogu do danego pytania.

Ogółem uzyskano 125 wskazań co przyjęto za 100%. Liczba ta pokazuje, że nie wszyscy badani wykorzystali możliwość zaznaczenia trzech czynników. Za najbardziej wpływający na obniżenie poczucia bezpieczeństwa w Białymstoku respondenci uznali rozwój patologii społecznych – 35 wskazań (28,0% ogólnej liczby zaznaczeń w tym pytaniu). Jako drugie zagrożenie budzące obawy wystąpiła przestępczość – 27 wskazań (21,6%). 23 wskazania (18,4%) uzyskało spożywanie alkoholu w miejscu publicznym. Znaczna liczba wskazań – 21, co stanowi 16,8% ogółu – objęła akty wandalizmu na terenie miasta. 10 wskazań uzyskało bliskie położenie graniczne miasta z państwami wschodnimi. Sześć razy jako czynnik obniżający poczucie bezpieczeństwa w Białymstoku wystąpiło

wskazanie mniejszości narodowych zamieszkujących miasto. Zdaniem dwóch badanych wszystkie wymienione w katalogu czynniki, mają wpływ na obniżenie ich osobistego poczucia bezpieczeństwa. Jedno wskazanie umieszczone w inne opisano jako „nacjonalizm i działalność młodzieży wszechpolskiej” (Tabela 9).

Tabela 9. Który czynnik występujący w Białymstoku może wpływać na obniżenie Pana/Pani OSOBISTEGO poczucia bezpieczeństwa?

Lp.	Proponowane odpowiedzi	Liczba wskazań	Udział wskazań w %
1.	Bliskie położenie graniczne z państwami wschodnimi	10	8,0
2.	Mniejszości narodowe zamieszkujące Białystok	6	4,8
3.	Przestępczość	27	21,6
4.	Rozwój patologii społecznych	35	28,0
5.	Spożywanie napojów alkoholowych w miejscach publicznych	23	18,4
6.	Akty wandalizmu	21	16,8
7.	Niektóre zachowania licznych turystów	-	-
8.	Wszystkie wymienione	2	1,6
9.	Inne	1	0,8
10.	Nie mam zdania	-	-
	Razem	125	100,0

Źródło: Badania własne.

W następnym pytaniu respondenci określali czynniki, które ich zdaniem mogłyby przyczynić się do poprawy bezpieczeństwa na terenie miasta. Tutaj łącznie respondenci dokonali 128 wskazań. Najczęściej zaznaczanym czynnikiem (25 wskazań – 19,5%), który zdaniem respondentów mógłby wpłynąć na poprawę bezpieczeństwa mieszkańców Białegostoku było większe zaangażowanie mieszkańców miasta. Dwie odpowiedzi otrzymały po 23 wskazania (po 18%) i dotyczyły: rozszerzenia miejskiego monitoringu oraz wzmożenia patroli służb mundurowych w mieście. Zwiększenie liczb

by punktów oświetlenia miejskiego uzyskało 21 wskazań (16,4%). Po 10 głosów (po 7,8%) otrzymały: ścisła współpraca służb mundurowych oraz tworzenie bezpiecznych stref w Białymstoku. Na korzyść liczniejszych alertów bezpieczeństwa trzeba zaliczyć 8 (6,3%). Częste korzystanie ze wsparcia żołnierzy 1 PBOT uzyskało jedynie 4 zaznaczenia (3,1%). 3 (2,3%) wskazania uzyskał komplet wymienionych w katalogu działań, a jedno wskazanie przypadło odpowiedzi „nie mam zdania” (Tabela 10).

Tabela 10. Co Pana/Pani zdaniem mogłoby poprawić bezpieczeństwo mieszkańców Białegostoku?

Lp.	Proponowane odpowiedzi	Liczba wskazań	Udział wskazań w %
1.	Rozszerzenie miejskiego monitoringu	23	18,0
2.	Wzmoczone patrole służb mundurowych w mieście	23	18,0
3.	Ścisła współpraca takich służb mundurowych jak Policja i Straż Graniczna	10	7,8
4.	Częstsze korzystanie ze wsparcia żołnierzy 1 PBOT	4	3,1
5.	Większe zaangażowanie mieszkańców	25	19,5
6.	Tworzenie bezpiecznych stref w mieście	10	7,8
7.	Zwiększenie liczby punktów oświetlenia miejskiego	21	16,4
8.	Liczniesze alerty RCB o nagłych nieprzewidzianych zagrożeniach	8	6,3
9.	Inne	-	-
10.	Wszystkie wymienione	3	2,3
11.	Nie mam zdania	1	0,8
	Razem	128	100,0

Źródło: Badania własne.

Uzyskano łącznie 140 wskazań. Znaczna część respondentów, ponieważ aż 31 osób (22,2%) jest zadania, że 1 PBOT realizuje utrzymanie powszechnej gotowości do obrony Podlasia. Nieco mniej, bo 27 wskazań (19,2%) uzyskał udział w akcjach likwidacji

kłęsk żywiołowych, przy czym ochrona ludności przed skutkami kłęsk żywiołowych została wskazana w 23 przypadkach (16,4%). 15 wskazań (10,7%) dotyczy uczestnictwa 1 PBOT w akcjach poszukiwawczych i ratowniczych na terenie Podlasia. Jednak według 12 (8,6%) zaznaczeń omawiana jednostka WOT realizuje zadania z zakresu zarządzania kryzysowego. Najmniejszą liczbę wskazań otrzymały: ochrona mienia ludności (6 wskazań – 4,3%), ochrona zdrowia i życia ludzkiego oraz współpraca z elementami systemu obronnego państwa (po 4 wskazania – po 2,9%), kształtowanie postaw i wartości patriotyczno-obywatelskich (1 wskazanie – 0,7%). 13 respondentów zakreśliło po jednym wskazaniu uważając, że wszystkie z zaproponowanych przez autora kwestionariusza zadań są realizowane przez 1 PBOT, zaś 4 osoby nie wiedziały nic na temat zadań wykonywanych przez badaną jednostkę (Tabela 11).

Tabela 11. Jakie zadania według Pana/Pani realizuje 1 Podlaska Brygada Obrony Terytorialnej na terenie województwa podlaskiego?

Lp.	Proponowane odpowiedzi	Liczba wskazań	Udział wskazań w %
1.	Utrzymanie powszechnej gotowości do obrony Podlasia	31	22,2
2.	Ochrona ludności przed skutkami kłęsk żywiołowych	23	16,4
3.	Udział w akcjach likwidacji kłęsk żywiołowych	27	19,2
4.	Ochrona mienia ludności	6	4,3
5.	Akcje poszukiwawcze i ratownicze	15	10,7
6.	Ochrona zdrowia i życia ludzkiego	4	2,9
7.	Realizacja zadań z zakresu zarządzania kryzysowego	12	8,6
8.	Współpraca z elementami systemu obronnego państwa	4	2,9
9.	Kształtowanie postaw i wartości patriotyczno-obywatelskich	1	0,7
10.	Wszystkie z powyższych	13	9,2
11.	Nie wiem	4	2,9
	Razem	140	100,0

Źródło: Badania własne.

Ponad 76% (46 osób) respondentów dobrze i zdecydowanie dobrze ocenia realizację zadań przez żołnierzy 1 POB. Dwóch respondentów uważa, że 1 PBO źle i zdecydowanie źle realizuje swoje ustawowe zadania. 12 (20%) osób z całej populacji respondentów nie ma zdania na ten temat (Tabela 12).

Tabela 12. Jak Pan/Pani ocenia realizację zadań przez żołnierzy 1 Podlaskiej Brygady Obrony Terytorialnej?

Lp.	Proponowane odpowiedzi	Liczba wskazań	Udział respondentów w %
1.	Zdecydowanie dobrze	17	28,3
2.	Dobrze	29	48,3
3.	Źle	1	1,7
4.	Zdecydowanie źle	1	1,7
5.	Nie mam zdania	12	20,0
	Razem	60	100

Źródło: Badania własne.

Zdaniem 21 respondentów (35%) stacjonowanie 1 Podlaskiej Brygady Obrony Terytorialnej na terenie Podlasia raczej ma wpływ na poziom poczucia bezpieczeństwa mieszkańców Białegostoku. Jeszcze lepiej, bo „zdecydowanie tak” uważa 20 osób. Te dwie odpowiedzi dają łącznie nieomal 70% wskazań. Według 4 (6,7%) ankietowanych stacjonowanie 1 PBO na terenie woj. podlaskiego nie ma jakiegokolwiek wpływu na poziom bezpieczeństwa mieszkańców. 10 osób (16,7%) nie ma zdania w badanej kwestii (Tabela 13).

Tabela 13. Czy Pana/Pani zdaniem stacjonowanie 1 Podlaskiej Brygady Obrony Terytorialnej na terenie Podlasia ma wpływ na poziom poczucia bezpieczeństwa mieszkańców?

Lp.	Proponowane odpowiedzi	Liczba wskazań	Udział respondentów w %
1.	Raczej tak	21	35,0
2.	Tak	20	33,3

3.	Nie	4	6,7
4.	Raczej nie	5	8,3
5.	Nie mam zdania	10	16,7
	Razem	60	100,0

Źródło: Badania własne.

Ostatnią z poddanych analizie kwestii była ocena działalności żołnierzy 1 PBOT w zapobieganiu rozprzestrzeniania się pandemii CoVid-19 na terenie woj. podlaskiego. 31 osób (51,7%) dobrze ocenia działalność 1 POBT w zapobieganiu rozprzestrzeniania się pandemii na terenie badanego obszaru. Zdaniem 13 respondentów (21,7%) działalność badanej jednostki oceniana jest na zdecydowanie dobrze prowadzoną działalność w celu zapobiegania rozprzestrzeniania się CoVid-19. Jedynie 5% (3 osoby) spośród całej populacji ankietowanych źle ocenia działalność 1 PBOT na terenie Podlasia w badanej kwestii, a 13 (21,7 %) osób nie ma na ten temat zdania (Tabela 14).

Tabela 14. Jak Pan/Pani ocenia działania żołnierzy 1 Podlaskiej Brygady Obrony Terytorialnej w zapobieganiu rozprzestrzeniania się pandemii CoVid-19 na terenie Podlasia?

Lp.	Proponowane odpowiedzi	Liczba wskazań	Udział respondentów w %
1.	Zdecydowanie dobrze	13	21,7
2.	Dobrze	31	51,7
3.	Źle	3	5,0
4.	Zdecydowanie źle	-	-
5.	Nie mam zdania	13	21,7
	Razem	60	100,0

Źródło: Badania własne.

Podsumowanie

Badania ankietowe przeprowadzono wśród respondentów z lekką przewagą kobiet. Dominowali ankietowani z przedziału wiekowego 18–40 lat, osoby czynne zawodowe, wykonujące głównie pracę umysłową. Grupa prezentuje ludzi wykształconych prawie w takim samym stopniu na poziomie średnim, jak i wyższym. W rodzinach respondentów jest dwójka lub jedno dziecko.

Odczucia respondentów badanych kwestionariuszem można opisać następująco:

1. życie w Białymstoku jest bezpieczne,
2. bezpieczeństwo w Białymstoku jest oceniane przede wszystkim na podstawie obserwacji i własnych doświadczeń,
3. osobiście mieszkańcy czują się bezpiecznie w swoim mieście. Opinia ta całkowicie koreluje z oceną bezpieczeństwa życia w Białymstoku,
4. zagrożenie bezpieczeństwa osobistego mogą stanowić patologie społeczne (w tym podkreślany alkoholizm) oraz przestępczość,
5. na poprawę bezpieczeństwa mieszkańców Białegostoku mogłoby wpłynąć większe zaangażowanie mieszkańców, a także rozszerzenie miejskiego monitoringu i wzmożone patrole służb mundurowych w mieście,
6. zdaniem mieszkańców Białegostoku głównym zadaniem 1 Podlaskiej Brygady Obrony Terytorialnej jest utrzymanie powszechnej gotowości do obrony Podlasia, ale społeczność zauważa udział Brygady w likwidacji klęsk żywiołowych i ochronie ludności przed skutkami nieprzewidzianych zdarzeń,
7. wszelką działalność żołnierzy 1 Podlaskiej Brygady Obrony Terytorialnej mieszkańcy Białegostoku oceniają pozytywnie,
8. zdaniem społeczności lokalnej Białegostoku stacjonowanie 1 Podlaskiej Brygady Obrony Terytorialnej ma pozytywne znaczenie dla jej poczucia bezpieczeństwa,

9. mieszkańcy uważają, że żołnierze WOT poprzez swoje działania istotnie wspierają zapobieganie rozprzestrzenieniu się pandemii CoVid-19 na terenie Podlasia.

Badana społeczność lokalna dobrze ocenia bezpieczeństwo życia w Białymstoku. Potwierdza to poczucie osobistego bezpieczeństwa. Obie te opinie mogą wynikać z braku własnego kontaktu z różnymi zagrożeniami, które są dostrzegane przez mieszkańców. Do zagrożeń największych należą patologie społeczne a w tym przestępczość. Trzeba jednak zwrócić uwagę, że mimo świadomości ich istnienia na terenie Białegostoku, mieszkańcy nie widzą w nich poważnego zagrożenia generalnie dla bezpieczeństwa życia społeczności lokalnej oraz bezpieczeństwa osobistego. Pod względem zagrożeń niesionych przez patologie społeczne mieszkańcy dostrzegają możliwość poprawy sytuacji przez większe zaangażowanie oraz wprowadzenie monitoringu na większą skalę połączonego ze zwiększeniem liczby patroli służb mundurowych. Jednak działalność 1 Podlaskiej Brygady Obrony Terytorialnej kojarzą głównie z obroną militarną Podlasia. Dopiero na następnych miejscach jest dostrzegana pomoc tej formacji w działaniach niemilitarnych zdecydowanie oceniana pozytywnie. Tak dobra ocena jest zapewne związana z pracą żołnierzy WOT w zapobieganiu rozprzestrzeniania się pandemii CoVid-19. Ankietywanie było przeprowadzone w kwietniu w okresie nasilania się pandemii w Polsce. Od początku wybuchu epidemii żołnierze WOT zgodnie z zakresem swoich ustawowych zadań zostali włączeni do aktywnej walki ograniczającej rozwój epidemii w społeczności lokalnej Białegostoku. Ich działalność dała się wyraźnie zauważyć przez mieszkańców Podlasia.

Przeprowadzone badania oceniające zależność poczucia bezpieczeństwa mieszkańców Białegostoku od działalności 1 Podlaskiej Brygady Obrony Terytorialnej upoważniają do odpowiedzi na pytanie badawcze o treści *Czy poczucie bezpieczeństwa społeczności lokalnej Białegostoku zależy od realizacji ustawowych zadań przez 1 Podlaską Brygadę Obrony Terytorialnej?*

W opinii autora poczucie bezpieczeństwa społeczności lokalnej Białegostoku jest w znacznym stopniu zależne od realizacji ustawowych zadań przez 1 Podlaską Brygadę Obrony Terytorialnej.

Hipoteza postawiona na wstępie potwierdziła się. Większość osób uczestniczących w badaniu uważa, że ustawowe zadania realizowane przez 1 Podlaską Brygadę Obrony Terytorialnej mają pewien wpływ na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców społeczności lokalnej Białegostoku.

Bibliografia

Opracowania:

1. Ciupiński A., *Doktrynalne i instytucjonalne przesłanki bezpieczeństwa kooperacyjnego*, [w:] *Bezpieczeństwo zewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej*, T. Jemioło, K. Malak (red.), ISBN 83-88062-03-4.
2. Frei D., Sicherheit, *Grundfragen der Weltpolitik*, Stuttgart 1977, ISBN 3-17-004248-3.
3. Horyń W., *Wojska obrony terytorialnej w czasie niemilitarnych zdarzeń nadzwyczajnych*, „Kwartalnik Bellona” nr 1/2019, ISSN 1897-7065.
4. Jakubczak R., Martowski R. M., *Powszechna obrona terytorialna w cyberobronie i agresji hybrydowej*, Warszawa 2017.
5. Jaspers K., *O źródle i celu historii*, tłum. J. Marzęcki, Kęty 2006, ISBN 83-89637-28-6.
6. Kędzierska G., *Bezpieczeństwo ludności na terenie województwa podlaskiego* [w:] *Bezpieczeństwo ludności województwa podlaskiego. Studium z zakresu bezpieczeństwa wewnętrznego*, A. Urbanek (red.), Białystok 2014, ISBN 978-83-936989-7-4.
7. Maj Cz., *Bezpieczeństwo* [w:] *Encyklopedia politologii, t. 1: Teoria polityki*, Żmigrodzki M., Sokół W. (red.), Kraków 1999, ISBN 83-88114-54-9.
8. Stańczyk J., *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Warszawa 1996, ISBN 8386759135.
9. Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów 4 stycznia 2000r.
10. Strzoda M., Szkołuda D., *Wojska Obrony Terytorialnej w przeciwdziałaniu zagrożeniom lokalnym i regionalnym* [w:] *Człowiek w dobie współczesnych wyzwań i zagrożeń*, M. Jagodzińska (red.), Białystok 2020, ISBN 978-83-61612-40-7.
11. Szmyd J., *Poczucie bezpieczeństwa jako wartość społeczna, etyczna*

- i egzystencjalna. Rozważania podstawowe*, „Państwo i Społeczeństwo” nr 2/2014, ISSN 1643-8299.
12. Ściborek Z., Wiśniewski B., Kuc R. B., Dawidczyk A., *Bezpieczeństwo wewnętrzne*, Podręcznik Akademicki, Toruń 2015, ISBN 9788380191914.
 13. Urbanek A., *Współczesne aspekty bezpieczeństwa wewnętrznego państwa* [w:] *Bezpieczeństwo ludności województwa podlaskiego. Studium z zakresu bezpieczeństwa wewnętrznego*, A. Urbanek (red.), Białystok 2014, ISBN 978-83-936989-7-4.
 14. Sytuacja społeczno-gospodarcza Białegostoku w 2018 r., Urząd Statystyczny, Białystok 2019.
 15. Zaczyński W., *Praca badawcza nauczyciela*, Warszawa 1995, ISBN 8302056839.
 16. Zapałowski A., *Rola Sił Zbrojnych RP w zapewnieniu bezpieczeństwa wewnętrznego*, [w:] „*Studia wschodnie: polityka – gospodarka – bezpieczeństwo*” M. Hudzikowski, A. Zapałowski (red.), Częstochowa 2014, ISBN 978 – 83-61294-80-1.

Źródła:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483).
2. Ustawa z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin.
3. Ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy.
4. Ustawa z dnia 11 kwietnia 2003 r. o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową.
5. Ustawa z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.
6. Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.
7. Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego.
8. Ustawa z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej.
9. Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2016 poz. 2138).

10. Ustawa z dnia 17 grudnia 1974 r. o uposażeniu żołnierzy niezawodowych.
11. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego.
12. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.
13. Ustawa z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
14. Ustawa z dnia 23 września 1999 r. o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium.
15. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej.
16. Ustawa z dnia 25 maja 2001 r. o odpowiedzialności majątkowej żołnierzy. Ustawa z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym.
17. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. z 2019 r. poz.1398).
18. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. z 2019 r. poz.1398).
19. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.
20. Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach.
21. Ustawa z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin.
22. Ustawa z dnia 3 października 1992 r. o przysiędze wojskowej (Dz.U. 1992 nr 77 poz. 386).
23. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy.
24. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny.
25. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego.
26. Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego.
27. Ustawa z dnia 9 października 2009 r. o dyscyplinie wojskowej.

Zasoby internetowe:

1. <http://podlasie24.pl/bielsk-podl./region/parasol-wot-nad-poludniowym-podlasiem-2979e.html> [07.01.2020].
2. http://www.info.bialystok.pl/info/in_o/obiekt.php [26.02.2020].
3. <https://media.terytorialsi.wp.mil.pl/informacje/463515/sztandar-dla-1-podlaskiej-brygady-ot> [08.01.2020].

4. https://pl.wikipedia.org/wiki/Dane_statystyczne_o_miastach_w_Polsce [26.02.2020].
5. <https://terytorialsi.wp.mil.pl/szkolenie-warianty> [27.12.2019].
6. <https://wszwbialystok.wp.mil.pl/pl/pages/informacje-ogolne-2017-11-27-8/> [07.01.2020].
7. https://www.bialystok.pl/pl/dla_biznesu/bialystok_w_liczbach/profil-gospodarczy-miasta.html [26.02.2020].
8. https://www.jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1003&Itemid=29 [08.01.2020].
9. <https://www.polskawliczbach.pl/Bialystok#rynek-pracy> [26.02.2020].